

Hattyúdalként ébresztő művészet

Tudvalevőleg sohasem uralkodott el ennyire a belső késztetés a művészetben, hogy oly sok értékért segélykiáltást hallasson, éber füleket és szemeket remélve riadóztasson, mint századunkban. Ki másért történik ez, mint az emberért; aki például Bertha Zoltán sárospataki művész tanár alkotásain törékeny, mint az üveg; védtelen, mint a csiga; sejtekben is tapintható, keresztet hordozó és félrebillentő, s madárként mindig újjászülető furcsa lény.

Ilyen sokféle szimbólum értékű motívumban bujkál nála az ember, mert oly sok veszélynek vannak kitéve életkapcsolatai. Valamennyi közül a leggyakoribb (mert a legkifejezőbb) azonban a virág, a tisztának és gondozandónak született emberi lélek leghitelesebb alteregója.

Miért kellene éppen a képzőművészetnek föltalálnia valami mást; amire a népművészet oly csodálatosan és megindítóan már ráértett? – kérdezi képeivel kiállítónk, s válaszol is rá. Miért lenne éppen ebben a művészetben ellentmondás az igazán korszerű modernség és a népi kultúra formakincse között, ha a zeneművészet már a századelőn el tudta kerülni ezt az ál-ellentmondást? (Ebben az értelemben nem szimpla megemlékezés a *Kodály emlékére* című kompozíció.) S a *Kisebbségben* című mélyen humanista alkotás láttán ki állíthatná, hogy ezek a motívumok mára jelentéskéltűk, „elvonak” és ahistorikusak lettek? Félreértés ne essék: Bertha Zoltán nem egyszerűen „archaizál” vagy „folklorizál”. Őt éppen a felfokozott művészi felelősségvállalás vezeti el a geometrikussá stilizált jelekhez, s így maradnak meg etikailag konkrétak.

A nemzeti kisebbség problémái – a lehetséges okok és következmények síkján – valamiképp minket is jellemeznek. Az emberi kapcsolatok burjánzó válságáról van szó, amelynek katartikus hatású feloldása, ellenpontozása a párosság szerkesztési elve, a hideg kompozíciók ritmikus kiegészítése a meleg színekre épülő képekkel, s végül a *Távoli fény* realitás-védte, csillagokba bujdosó reményelve.

Bertha Zoltán művészete úgy ébreszti az ébrenalvókat, mint a népművészet „hattyúdala” (Illyés Gyula). Megformált, színekbe-szivárványokba rendezett etikum; másfelől a formák és színek kompozíciók vizuálisan hiteles etikuma ez.

A legfájdalmasabb s főképp leghitelesebb segélykiáltás az, amelyből kihalatszik a félelem is: a rekviem-zümmögéstől való félelem előérzete...

Éles Csaba